

ทัพพราพกองทัพทั้ง 2 ฝ่ายจนพ่ายแพ้กลับมาหรือถูกชัยด้วยกัน แต่พญาอุจฉัตรเข้าเมืองได้ก่อนพก
ราชจึงต้องหนีไปอยู่ที่เมืองใต้ (อาจเป็นอยุธยาก็ได้) ภายหลังจากอุจฉัตรพระรดีก็ได้ทำสงครามกับ
พระกัมโพชที่ยกกองทัพมารุกรานหรือถูกชัยจนทรงได้ชัยชนะ หลังจากนั้นในแผ่นดินของพระเจ้า
กมราชก็เกิดมีหายนภัยคือโรคห่าขึ้น ทำให้ชาวเมืองอพยพไปอยู่เมืองสุวรรณนครจนเกิดประเพณี
ประเพณีนำเอาข้าวให้แพเพื่อลอยไปหายังญาติพี่น้องที่ลำพูนเมื่อฤดูข้าวใหม่ทุกปี

การสงครามอีกครั้งหนึ่งเกิดเมื่อพญาอติตตะครองเมืองหรือถูกชัย กษัตริย์คู่สงครามนั้นคือ
พญาละโว้อีกเช่นเคย คราวแรกกองทัพจากลำพูนยกไปตีเมืองละโว้ แต่ก็ถึงแก่พราชัยเพราะผู้กล
อุบายฝ่ายหรือถูกชัยไม่ได้ การสงครามของพญาทั้งสองที่กล่าวแล้วจัดเป็นธรรมยุทธ์ คือการสู้กัน
ด้วยธรรมพญาละโว้เมื่อพ่ายแล้วก็พาเอาเรือพลกลับสู่เมืองละโว้ แต่รู้สึกอับอายในการพ่ายแพ้ จึงคิด
ปองเอาเมืองอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้ส่งบุตรชายมาด้วยพร้อมเหล่าเสนาโยธาไปรบกับหรือถูกชัย แต่ก็พ่าย
แพ้กลับมาเมืองละโว้ เมื่อทราบความพ่ายแพ้ดังกล่าวแล้ว พญาละโว้ทรงประสงค์จะเอาชนะให้ได้
จึงตัดสินพระทัยส่งบุตรชายมาด้วยและเหล่าโยธาพลไปอีกครั้งหนึ่ง แต่ก็พ่ายแพ้อีกเช่นเคย จนสุดท้าย
โอรกราบทูลให้พระองค์ส่งเทวดาประจำเมืองไปมาไปประจำเมืองหรือถูกชัยชื่อ เมตตากุกกุฎะที่
เป็นไก่ทำให้ชาวเมืองเจริญรุ่งเรือง แต่เวทาคประจำเมืองลำพูนซึ่งรักษาไก่ตัวนั้นได้ต่อสู้กับเทวดา
เมืองละโว้ที่แปลงเป็นสามเณรมาตอนแรกและเป็นจระเข้ในตอนท้ายจนถึงแก่ชีวิตไป ซากของ
เทวดาไหลกลับไปละโว้ เมื่อพญาละโว้ทราบแล้วก็ให้จัดการเผาศรีราชานั้นเสีย การสงครามระหว่าง
เมืองทั้งสองจึงยุติ การสงครามอีกครั้งหนึ่งที่น่าสนใจคือช่วงหลังจากนั้นหลายร้อยปี คือหลังจาก
พญาพินเดยยะ กองทัพของไทยมาจากลำปางได้ยกกองทัพมายึดเมืองหรือถูกชัยและครองอยู่ไม่
นานก็สิ้นชีวิตราชวงศ์จามเทวีจึงครองเมืองต่อจนถึงพญาธิบา

การสืบทอดพระศาสนานั้น นอกจากพระนางจามเทวีแล้วยังมีพญาอีกหลายองค์ทรงเอา
พระทัยต่อพุทธศาสนา มูลศาสนาระบุว่าพระบรมธาตุเกิดในรัชสมัยของพญาทิตตราช ราชโอรส
ของพญาทิตตะ เมื่อพุทธศาสนาแล้ว 1008 ปี พญาองค์นี้พร้อมกันอักษรมหานิยามว่า ปทุมมาดิมี
พระราชศรัทธาในพุทธศาสนามากจนตัดสินพระทัยขายประสาธแก่เพื่อนำเงินมาซื้ออัฐบริวารถวาย
พระภิกษุสามเณร จนต้องโปรดให้สร้างปราสาทหลังใหม่ขึ้นมาแทน ครั้นสร้างเสร็จแล้วพระองค์
เข้าประทับและเมื่อจะทำสรีริกในเวจ ขณะที่กำลังเสด็จไปนั้น กาคั่วที่รักษาสถานที่ที่พระพุทเจ้า
พยากรณ์ว่าจักเป็นที่ตั้งเจดีย์ได้ถ่ายทอดเสียงของพระองค์ เมื่อจะเหยอัฐโล่ค่า กาคั่วนั้นก็ปล่อย
อุจจาระเข้าอัฐอีก ทำให้พระองค์พิโรธจึงได้จับกาคั่วเคราะห์ดีที่กาคั่วตัวนั้นไม่ถูกฆ่าเพราะโอรยังยัง
ไว้จนท้ายสุดพระองค์จึงให้เด็กแรกเกิดเรียนภาษาและคุยกับกาคั่วตัวนั้นได้ พระองค์จึงทรงทราบว่
ที่เป็นเวงนั้นเป็นสถานที่ที่จะตั้งพระธาตุตามพุทธพยากรณ์ที่พญาภาเหือกตัวนำมาแต่ป่าหิมพานต์เล่า
ถวาย เมื่อได้สดับแล้วพระองค์มีศรัทธาอย่างยิ่ง จึงอธิษฐานเอาบารมีธรรมของพุทเจ้า เพื่อให้ผอบ
พระธาตุผุดขึ้นมาจากแผ่นดิน เมื่อพระองค์ได้ตั้งประสงค์แล้วก็โปรดให้ก่อสร้างบรรจุไว้ เมื่อเสร็จ
แล้วพระองค์ พระอักษรมหานิยามตลอดทั้งชาวเมืองต่างพากันแกลองเป็นการใหญ่ พระนางปทุมมาดิเล่าก็

โปรดให้สร้างกุฏิและนำทองคำมาประดับยอดเจดีย์ เจดีย์มีชื่อว่า สุวรรณเจดีย์ พญาองค์นี้เป็นองค์ที่ 32 หรือบางแห่งว่าองค์ที่ 27 แห่งจามเทวีวงศ์

หลังจากนั้นมีพญาผู้ครองหริภุญชัยอีกพระองค์หนึ่งคือพญาธัมมิกราชได้โปรดให้สร้าง พระอัฐรส เมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์แล้วพญารัฐครองราชย์แทนเพียง 4 ปี จากนั้นก็เป็นแผ่นดินของ พญาสัพพัทลธิ ในแผ่นดินนี้ การพระศาสนารุ่งเรืองมาก พระองค์ทรงเลื่อมใสในศาสนามากถึงกับ เสด็จออกบรรพชาและโปรดให้สร้างวัดมหาวันและพระพุทธรูปประดิษฐานไว้ด้วย นอกจากนี้ แล้วยังโปรดให้ปลุกปั้นพระศรีมหาโพธิที่นำเมล็ดมาจากลังกา พร้อมกับสร้างบรรณศาลาไว้ด้วย เมื่อพระชนม์ 32 พรรษา พระองค์เสด็จออกอุปสมบทในพุทธศาสนา ทรงครองสมณเพศตาม สมควรแก่เวลาแล้ว จึงทรงลาสิกขาบทมาเสวยราชย์จนถึงแก่สวรรคต หลังจากนั้นกษัตริย์จามเทวี วงศ์ก็ได้เสวยสมบัติในหริภุญชัยมาหลายชั่วอายุคนตราบจนถึงรัชสมัยพญาขีบา

อาณาจักรหริภุญชัย ที่เจริญรุ่งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานก็มาถึงอันสูญสิ้นเอกราชใน สมัยพญาขีบาตัวเอง สาเหตุสำคัญที่ทำให้อาณาจักรล่มสลายก็คือพระราชโอรยาธิราชของ พญาเม็งรายแห่งเมืองเชียงราย อาณาจักรโยนกนั่นเอง เมื่อพระทรงทราบว่าเมืองหริภุญชัยเป็นเมือง มั่งคั่ง จึงทรงให้อ้ายฟ้าเป็นจารบุรุษเข้าไปทำลายความสามัคคี เมื่อสามัคคีเภทเกิดในหริภุญชัยแล้ว อ้ายฟ้าจึงส่งสาสน์ไปกราบทูลให้พญาเม็งรายยกทัพมายึดเอาหริภุญชัย การยึดเป็นไปตามประสงค์ ส่วนพญาขีบาทรงหลีกหนีไปอยู่ที่ลำปาง

ฝ่ายพญาเม็งรายครั้งทรงยึดหริภุญชัยได้แล้วก็โปรดให้อ้ายฟ้าดูแลเพราะเห็นว่าเป็นเมืองที่มี พุทธศาสนารุ่งเรืองมาก ส่วนตัวพระองค์นั้นเสด็จไปอยู่ที่แช่ช้าง จากนั้นเสด็จไปสร้างเมืองที่กุมภกาม ณ ที่นี้พระองค์โปรดให้สร้างวัดวาอารามและเจดีย์ทองคำ (กู่คำ) ภายหลังทรงเห็นว่าบริเวณแอ่งคอย อุดจุกบรรพตหรือคอยลัวะเป็นสถานที่กว้างขวาง โปรดให้ผู้ชำนาญพื้นวัดขนาดและให้โหราฤกษ์ ยาม เมื่อได้ยามดีแล้วก็สร้างปราสาทและกลายเป็นเมืองใหม่ เรียกว่าเชียงใหม่ เป็นเจ้าครองทั้ง หริภุญชัยและเชียงใหม่แต่นั้นเป็นต้นมา